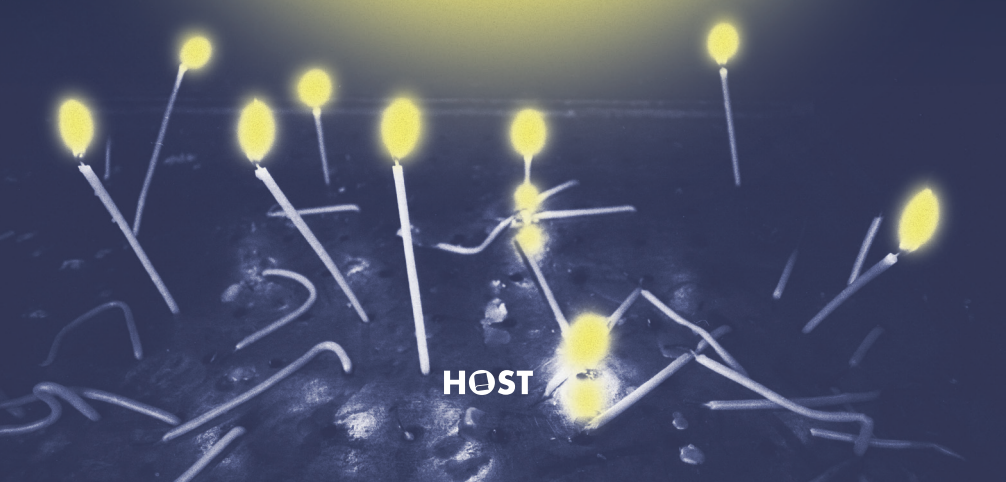

Deset rozhovorů
o iluzích a deziluzích,
které přináší víra

PETRA DVOŘÁKOVÁ
**PROMĚNĚNÉ
SNY**

HOST

PETRA DVOŘÁKOVÁ
**PROMĚNĚNÉ
SNY**

Deset rozhovorů
o iluzích a deziluzích,
které přináší víra

PETRA DVOŘÁKOVÁ
**PROMĚNĚNÉ
SNY**

BRNO 2016

© Petra Dvořáková, 2006

Photography © Petr Francán, 2006

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2016 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7491-064-7 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7491-065-4 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7491-067-8 (Formát MobiPocket)

Anatomie křesťanských životů a jejich nehod

/ Předmluva Jana Jandourka /

Kdykoli dostanu k recenzování nějakou náboženskou knihu, bývám obezřetný. Za celý život jsem četl jen pár „duchovních“ knih, které bych mohl bez výčitek svědomí někomu doporučit ke čtení. Většinou šlo o texty autobiografické. Abych uspokojil zvědavost: Byla by to *Hora sedmi stupňů* od Thomase Mertona, *Do nebe zadními vrátky* od anglického rabína Lionela Bluea, *Cesta do Damašku*, kterou napsal francouzský jezuita Ignace Lepp, a *Paradox křesťanství* Grahama Greena. Vlastně si po výčtu těchto titulů uvědomuji, že bych jich mohl ještě pár přidat, třeba spis Lionela Bluea *Židovská cesta k Bohu* nebo *Klíče království* od Archibalda Cronina.

Ale zpět k věci. Když jsem dostal nabídku napsat předmluvu ke knize rozhovorů Petry Dvořákové, tak jsem ji přijal, protože mě vždycky přemůže zjištění, že někdo ke mně ještě chová tu základní důvěru, že mohu nějaké dílo uvádět nebo uzavírat, komentovat nebo zaštiťovat a podobně. V některých případech moje činnost na tomto poli nedopadla dobře. O jistém románu, na kterém nebohý autor pracoval deset let a byl (kromě té délky) docela ke čtení, jsem napsal věci, které dotyčného ranily. Psal mi pak dopisy, ve kterých používal obraty jako „vrazit nůž do zad“ či „rána pod pás“. Proto jsem se začal držet zásady psát jen o textech, které se mi líbí, pokud si okolnosti vyložení nevynutí něco jiného.

Abych to nenatahoval, knížka rozhovorů Petry Dvořákové je dobrá. Proč? Především je to v podstatě dokument o jedné křesťanské generaci. Řečeno sociologickým jazykem,

Dvořáková provedla jakýsi kvalitativní sociologicko-psychologický výzkum. Její „vzorek“, deset osob, které se zevrubně vyznávají z peripetií svého spirituálního a církevního života, je rozsáhlejší, než je tomu u mnoha bakalářských prací ze společenských věd. Máme před sebou materiál, jehož platnost nepomine, protože prchavá svědectví „zezdola“ o církvi v osmdesátých a devadesátých letech budou jednou skutečnou kronikou toho, jak to bylo. Nikoli tedy protokoly ze zasedání biskupské konference či nějaké další dokumenty, které nikdo rozumný nečte. Důležité je právě ono „zezdola“. Máme zde dobrá svědectví, která křesťanský svět nedávné minulosti a přítomnosti mapují — abych si trochu přihrál svou polívku, tak je to třeba kniha rozhovorů s Tomášem Halíkem *Ptal jsem se cest*, ale také rozhovory s Janem Konzalem nebo historie podzemní církve autorů Petra Fialy a Jiřího Hanuše. Jenomže to všechno jsou svědectví hodnostářů nebo křesťanských celebrit, nebo o nich tyto knihy aspoň pojednávají. Takové vzpomínky Václava Vaška *Ne vším jsem byl rád* jsou něčím jiným, protože autor, velmi úctyhodný pán, patří k úplně jiné generaci. Všechno ostatní je roztroušeno na papírech, v článcích nebo v internetových debatách a nakonec zřejmě utone v proudu času. Petra Dvořáková kus tohoto světa zachránila, protože konečně udělala, co měl už dávno někdo udělat a neudělal (ani já jsem to neudělal, protože jsem na to příliš zaměstnaný, skeptický a líný, tak co si budu stěžovat). Tyto rozhovory jsou určitou „anatomii“ (většinou) mladých křesťanských životů a jejich nehod. Jednotlivá vyprávění přinášejí svědectví o tom, co je to duchovní moc a jakých destruktivních podob může nabýt. K nejlepším podle mne patří vyprávění Evy, ženy, která se dokáže vyjádřit přiléhavým obrazem. O knězi, který jí dával pseudopsychologické duchovní rady, například vypráví: „Během pár dnů úplně rozdrtil celý můj život. Prostě jel jak buldozer, který je pro Boha schopen zlikvidovat člověka.“ Lakonické vyjádření hodné svou úderností moderní spisovatelky. Nebo třeba věty o jejím duchovním prozření následkem poporodních komplikací a fyzického utrpení: „Myslím, že toto byly dny mé ženské iniciace. Dny, kdy se z naivní, čisté holčičky stala

ženská. Taková špinavá kočka, která si líže bolavej zadek, ale má i něco víc. Má schopnost vidět rány ostatních koček, soucítit s jejich bolestí, má schopnost lízat jejich krvavé zadky a milovat je špinavé, stejně jako jsem od těchto dnů byla špinavá já.“ Žádné prvoplánové nářky o tom, jak je jí zle; je zde silný obraz, který mluví sám za sebe.

Téměř všechny konfese v této knize jsou poměrně kritické k církvi jako instituci. Nikoli však na základě teorií, kterými by se dotyční snad nakazili na nějakých liberálních univerzitách, ale na základě své osobní zkušenosti. Podtrhují tím staré úsloví: *Contra factum non valet argumentum*. Volně přeloženo: *Proti faktům se nedá nic říci*. Na následujících stránkách však najdeme ještě něco: totiž že lidská zkušenost s vírou není jednoznačná. Někomu víra život zničí, někomu zachrání. Příběh fetačky Lenky, dcery katolického disidenta, ukazuje právě tuto další stránku náboženství. Lenka tomu říká být „sjetý na Bohu“. Lenku příklon k víře a vstup do řádu zřejmě udržel nad hladinou. Kdyby se Eva církve držela, asi by ji to zničilo, kdyby se jí Lenka nedržela, byla by možná už po smrti. Ve vesmíru nenajdeme žádný pevný bod, na kterém bychom mohli stanout a říci, že: 1) Náboženství je dobré, to jen lidé ho špatně „dělají“; 2) Náboženství je destruktivní a dělá i z dobrých lidí trosky. Zvnějšku tento spor nemůžeme rozhodnout.

Dalším společným rysem těchto vyprávění, který nelze přehlédnout, je selhávání těch, kteří by selhávat neměli: duchovních, psychiatrů, rodičů, přátel. Místy se nám odkrývají příběhy, za které by se nemusel stydět ani Francois Mauriac — navenek zbožnost, doma násilí a nenávisť. Rozjetá mašina rituálů a děsivá uzavřenost, snaha vyloučit každého, kdo myslí a jedná jinak; proti tomu pak donkichotská snaha posledních několika lidí, kteří to ještě nevzdali a jejichž jedinou odměnou je, že jednájí podle svého přesvědčení. „Bůh je pro mě důležitý, ale náboženství mi škodilo,“ říká devětatřicetiletá Anna. V takovém vyjádření je značná dávka duchovní dospělosti.

Ne každá postava v této knize představuje katolickou nebo postkatolickou osobnost. Představena je i žena zcela ponořená v cosi, čemu běžně říkáme lidová zbožnost, učeněji třeba

křesťanský synkretismus na hranici ortodoxnosti. Svůj život řídí podle toho, co poznala na místech soukromých zjevení, jako je třeba Turzovka. Podobá se baroknímu člověku, který ve všem nachází znamení. Doma má růžičku na baterku, která sama od sebe zahraje, když Panna Maria dává oně ženě nějaký pokyn. Je to žena nesmiřitelné víry a oběti pro druhé, která žije ve světě znamení a biblické pravdy. Byly to snad právě takové české ženy, o kterých kdysi Silvio Piccolomini prohlásil, že znají Bibli lépe než mnohý italský biskup? V každém případě má tato bytost pocit, že jí funguje to, co jiným selhalo.

U některých dalších svědectví máme pocit, že dotyčnému rozumíme více než on sám sobě; máme dojem, že na své cestě ještě nedorazil dost daleko. Jak se říká, „já na jeho místě...“ Jenomže nikdo z nás není na jeho místě.

A zde bude nejlépe rozvahy nad tímto textem ukončit. Stylové by zřejmě bylo, kdybych se nyní podělil o svou vlastní duchovní minibiografii, podal krátký náčrt cesty konvertity od podezřelých východisek, jako je Moodyho *Život po životě*, Ráckovy *Církevní dějiny*, *Parapsychologie* Břetislava Kafky, Tomáškův katechismus, přes teologii osvobození, Waltera Kaspera a Drewermanna až po současnost, kdy (každé) náboženství pokládám za metaforu, za pravdu pravdivější než pravda, kdy věřím v nesmrtelnost lidské duše, a dokonce i v odpustky, ale některé jiné kapitoly víry mě naplňují hlubokými pochybnostmi. Mohl bych napsat o tom, jak jsem byl coby novinář vyslán do Kolína na setkání mládeže s papežem, jak jsem byl z tohoto úkolu upřímně zděšen a jak se mi tam nakonec dost líbilo — především proto, že jsem s tím vším neměl nic společného — a mohl jsem si vyzobat jen ty katolické rozinky, které jsem chtěl. Ale to si nechám na jindy. Tohle není moje kniha. Chci jen jednoduše říci, ať si lidé tyhle rozhovory pozorně přečtou — nebude to ztráta času...

Dotknout se ceny života

/ Úvodní slovo autorky /

Myšlenka uskutečnit rozhovory s lidmi, jejichž osudy jsou spojeny s vírou v Boha a životem v církvi, se zrodila na počátku roku 2004. V té době se mé těžce nemocné dítě ocitlo v ohrožení života. Celé noci jsem nad ním seděla a v podivné atmosféře strachu a bolesti jsem víc než kdy jindy přemýšlela o smrti a o smyslu událostí, které zasáhly můj život. Krátce po těchto zkušenostech jsem zhlédla dokument, ve kterém řeholníci a řeholnice hovořili o svých životech, o utrpení a o Ježíši Kristu jako Spasiteli, který léčí každou bolest. Jejich vyprávění mi bylo srozumitelné, protože jsem sama žila mnoho let uvnitř církve. Uvědomovala jsem si, že ještě před několika lety bych mluvila a myslela stejným způsobem jako oni a především bych věřila v ony absolutní pravdy, které tito lidé předkládali jako zdroj svého štěstí. V perspektivě posledních událostí mého života jsem pak o to intenzivněji nahlédla obrovský kontrast, který vyvstával mezi několika etapami mého žití. Viděla jsem, že v průběhu let jsem se natolik změnila, že víra a postoje těchto řeholníků se pro mě staly něčím naprosto cizím. Nutně jsem si musela položit otázku, proč jsem se takto proměnila, co a kdy mě posunulo do jiného myšlenkového rozpoložení a jak je možné, že jsem svou proměnu vlastně nepostřehla? A právě tehdy jsem pochopila, že rozložím-li život na jednotlivé okamžiky či události, nikdy proměnu nezachytím. A že jediné, čím se jí mohu alespoň částečně dotknout, je příběh. Neboť ten dokáže pojmut události i časovou linku, jež proměnu utvářejí.

V duchovním životě bývají proměny velmi radikální, protože se odehrávají vůči neproměnným pravdám, které církev předkládá jako absolutní hodnoty. Tyto změny pak nezůstávají jen v duchovní rovině, ale postupně zasahují člověku do všech dalších oblastí.

První rozhovory vznikaly z náhodných setkání, později jsem si sestavila volnou typologii, podle které jsem příběhy vyhledávala. Nalezená vyprávění záměrně neočišťuji od známek povahových rysů a subjektivních pohledů jednotlivých osob, protože i ty utvářejí jejich osudy a podílejí se na jejich proměnách.

Na cestě za příběhy jsem potkala mnoho lidí s různými osudy. Některé mi byly vzdálené, některé natolik blízké, že jsem při jejich psaní plakala. Ale díky všem těmto setkáním jsem si uvědomila, že schopnost věřit je pro člověka životně důležitá. Není podstatné, zda věříme v Boha, ve vztah, v budoucnost či cokoli jiného. Důležité je, že to, v co věříme, nás dokáže proměňovat a tím nám otevírat nové možnosti pro další život. Nezáleží na tom, zda se proměna jednotlivých lidí odehrála pozvolna či radikálně, směrem k Bohu a církvi, či spíše opačně. Nelze hodnotit, co je správné a co špatné, protože soudit lidský život nenáleží nikomu, ani církvi, nebo dokonce ideologii.

Děkuji odvážným lidem, kteří mi dokázali odhalit své nitro s radostmi i ranami, které v sobě nesou. Díky nim jsem mohla znova a jinak pohlédnout na život a dotknout se jeho ceny.

Petra Dvořáková (petkoup@seznam.cz)

Mé kněžství bylo jen protahováním duchovní agonie

/ Mirek, 31 let, ženatý /

Mirku, jaké bylo tvé dětství?

Dětství bylo fajn a rád na ně vzpomínám. Samozřejmě se vyskytly problémy, které souvisely se vztahem mezi rodiči, z tohoto pohledu to u našich rozhodně ideální nebylo. Otec občas míval nějakou ženu mimo manželství. Později jsem se dověděl, že mám asi o deset let starší nevlastní sestru. Ale ve své rodině jsem byl jedináčkem. V dětství člověk tyhle věci sice vnímá, ale jejich hlavní dopad se asi projeví až později. Na druhou stranu jsem ve své rodině měl vždycky velkou jistotu, že mám někde oporu. Byla to jistota, že se o mě postarají, jistota, že mě mají rádi. Vždycky jsem se tam rád vracel a měl zvláštní pocit domova jako jediného místa na světě. Věděl jsem, že ať provedu cokoli, budu tam vždycky přijat. Bylo to pro mě nesmírně důležité. Později jsem se setkával s lidmi, kteří tento pocit domova neměli a připadali mi vykořenění. Jezdit domů bylo vždy důležitým prvkem mého života.

Byli tví rodiče věřící?

Otec, ač si myslím, že věřící byl, víru nepraktikoval. Možná že tyto věci byly pro něho samého určitým tajemstvím a současně i on byl tajemstvím pro celé okolí. Ale možná díky tomu, že sám si nebyl ve víře jistý, nechával otevřené možnosti jiným. Matka naopak byla hodně věřící, takže to byla ona, kdo mi předával víru. Nepopírám, že v tom často nechybělo i nucení. Byla v tomto ohledu ze staré školy, takže žila s pocitem strachu z Boha a to přenášela do mé náboženské

výchovy. Ale ono na tom až tolik nezáleží, protože člověk si stejně musí projít svou osobní konverzí, jestliže má být jeho víra živá.

Kdy a jak tedy proběhla tvoje konverze?

Jako dítě jsem chodil do kostela proto, aby byl doma klid, aby mi rodiče nenadávali, aby matka nebyla smutná. V určitém věku jsem zjistil, že mi to nestačí. Uvědomil jsem si, že buď nebudu chodit do kostela vůbec, nebo s tím něco udělám. Poprvé jsem si to asi uvědomil v pubertě. Moje konverze souvisí s tím, že jsem začal pravidelně chodit na mše. Studoval jsem na církevním gymnáziu, takže to bylo přirozeně podporováno. Viděl jsem, že mi to začíná něco dávat, že mám v sobě pokoj do celého dne, cítil jsem se díky tomu v pohodě. Bohužel vedlejším produktem konverze bývá i fakt, že si každý hned představuje, že z něj bude farář nebo jeptiška. Je to stejné, jako když se člověk zamiluje a chce být stále s tím, koho miluje. Jenom ty růžové brýle má nasazený ve vztahu k Bohu a církvi.

Proč jsi šel na církevní školu?

Původně jsem chtěl na státní gymnázium, ale maminka přišla s nápadem, že se otvírá tato škola a že to musíme posílit. Říkal jsem si škola jako škola, bylo mi to jedno. Téměř všechno ohledně přijetí vyřídila ona.

Jak jsi začal uvažovat o kněžství?

Začalo mě to napadat už kolem šestnáctého roku a určitě to mělo spojitost s tím, že mezi rodiči všechno vypadalo na rozvod. Představa spokojeného manželského soužití, kdy to normálně klapě, se mi zdála nereálná. Všude jsem jen slyšel, jak jsou vztahy v rodinách hrozný. Ani v širší rodině to nikomu neklapalo. Zdálo se, že kněžství je něco, co mi dokáže dát vše, po čem jsem tenkrát toužil, že mě dokáže naplnit. V manželství jsem naději na spokojený život neviděl. Pod vlivem těchto událostí jsem pak šel za svým cílem, možná i slepě. Negativní stránky jsem nechtěl vidět. Můj pohled byl určitě omezený, což pro volbu povolání nebylo dobré. Je fakt, že jsem se také